

Íslenskir staðlar

Umsögn Staðlaráðs Íslands – Íslenskra staðla um frumvarp til laga um loftslagsmál (Ný heildarlög)

Í stjórnarsáttmála ríkisstjórnarinnar kemur fram að styrkja eigi stjórnsýslu loftslagsmála og endurskoða eigi hlutverk Loftslagsráðs. Frumvarp þess efnis hefur því verið á þingmálaskrá síðustu tvo vetur en beðið var greiningar á hlutverki Loftslagsráðs. Breytingarvegna setningar laga nr. 96/2023 um viðskiptakerfi ESB með losunarheimildir og frekari greining á lögum um loftslagsmál leiddu í ljós að þörf væri á heildarendurskoðun laganna með setningu nýrra heildarlaga. Heildarendurskoðun laganna er því tækifæri til að taka tillit til markmiða Íslands í loftslagsmálum og útfæra regluramann með hliðsjón af þeim.

Um Staðlaráð

Staðlaráð Íslands starfar samkvæmt lögum um staðla og Staðlaráð nr. 36/2003. Hlutverk ráðsins er að vera samstarfsvettvangur þeirra sem áhuga hafa á staðlastarfi og eiga hagsmuna að gæta af gerð og notkun staðla hérlandis. Staðlaráð hefur að leiðarljósi að auka vöxt og nýsköpun íslensks atvinnulífs og bæta starfsskilyrði þess, ásamt því að bæta vernd og öryggi neytenda. Staðlaráð veitir ráðgjöf, upplýsingar og þjónustu um hvaðeina sem lýtur að stöðlum og stöðlun. Jafnframt sér Staðlaráð um sölu staðla frá fjölmörgum öðrum staðlasamtökum og rekur fimm fagstaðlaráð þ.á.m. á sviði umhverfis- og loftslagsmála.

Hvatning til Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytisins

Staðlaráð hvetur Umhverfis-, orku- og loftslagsráðuneytið að ígrunda notkun staðla til að ná árangri í baráttunni við loftslagsbreytingar. Víða í lögum og reglugerðum er vísað til staðla til að auðvelda bæði reglusetningu og hlítu við löggjöfina. Þannig er mannvirkjafærni mjög reglusetur með stöðlum, neytendavernd og heilsa og öryggi almennings er reglasett með stöðlum og innleiddum evrópugerðum og í jafnréttislöggjöf er krafa gerð um notkun Jafnlaunastaðalsins ÍST 85 og með honum útfærðar kröfur sem gerðar eru um að launagreiðendur greiði sömu laun fyrir jafn verðmæt störf.

Í litlu landi sem stendur frammi fyrir sömu áskorunum og milljónaþjóðir getur verið flókið og dýrt að búa til ítarlega kröfuramma sem henta aðstæðum. Staðlar innihalda leiðbeiningar og viðmið sem alla jafna geta skalast upp og niðureftir umfangi rekstrarins. Þeir eru því verkfæri sem henta mjög mörgum, óháð stærð, umfangi og tegund rekstrar en mikilvægt er að meta áhrif þeirra áður en ákvörðun um notkun þeirra er tekin og skoða vel aðstæðurnar sem ætlunin er að reglusetja til að meta líkindi á því að ná tilsettum árangri.

Staðlar eru alþjóðlega viðurkennd verkfæri til að ná árangri

Rétt er að taka fram að alþjóðlegar stofnanir eins Alþjóðaviðskiptastofnunin (WTO), Efnahags- og framfarastofnun Evrópu (OECD), Sameinuðu þjóðirnar (UN) og Alþjóðabankinn (World Bank) ásamt Evrópusambandinu (ESB) leggja allar mikla áherslu á staðlanotkun til að brjóta niður tæknilegar viðskiptahindranir, auka gæði og öryggi vöru og þjónustu, tryggja neytendavernd, auka velferð og til að ná betri árangri með samræmdum og samhæfum hætti. Evrópusambandið hefur þannig sett sér sérstaka stefnu um notkun staðla sem hluta af sínu regluverki til að útfæra tæknileg atriði, segja til um kröfur og skilgreina tæknilega flókna hluti og varða þannig leiða að auknum árangri, m.a. á sviði loftslagsmála. Staðlanotkun eykur einnig framleiðni, öryggi, gæði og samkeppnishæfni þjóða og er góður farvegur fyrir nýsköpun. Staðlaráð mun þannig t.d. á komandi hausti reka alþjóðlega vinnustofu um gerð kröfusetts á stöðluðu formi sem byggir á hinu íslenska Barnahúsi þar sem virkni byggir á samvinnu dómsvaldsins, lögreglu, heilbrigðisstarfsmanna og félagslegrar þjónustu. Þannig er stöðlunarvettvangurinn notaður til að búa til farveg fyrir útrás með íslenskt módel sem á undanförunum 25 árum hefur sannað virkni sína hérlandis.

Staðlaráð og ISO

Þegar litið er til staðlagerðar á alþjóðavísu þá er Staðlaráð aðili að ISO og hefur sem slíkur bæði aðgang að alþjóðlegum stöðlunarverkefnum sem unnin er á vegum samtakanna en getur líka stofnað til nýrra verkefna, kallað eftir samvinnu í gegnum önnur staðlasamtök í heiminum og lagt línurnar í loftslagsmálum með þeim hætti. Íslenskir sérfræðingar á sviðinu eru nú þegar þátttakendur í tækninefndum ISO. Þátttaka í starfi alþjóðlegra tækninefnda gefur þó ekki aðeins færi á að móta viðmiðin heldur hefur reynst uppspretta verðmætrar þekkingar, samstarfs og fyrirsjáanleika í mörgum atvinnugreinum.

ISO hefur á síðustu misserum verið virkt í stöðlun á viðfangsefnum sem snerta Parísarsamninginn og markmið hans sem og öðrum umhverfis- og loftslagsmálum. FUM fylgist grannt með því starfi.

Undir ISO eru starfræktar tækninefndir (e. technical committees) sem stýra þróun nýrra staðla. Undir tækninefnd um umhverfisstjórnun (ISO/TV 207, eru nú starfræktar sjö undirnefndir.

Allar þessar nefndir hafa unnið að gerð staðla sem geta nýst stjórnvöldum við þróun nýrra laga um loftslagsmál. Yfirlit yfir starf nefndarinnar er að finna í viðauka við þessa umsögn.

Íslenskt frumkvæði vekur alþjóðlega athygli: ÍST 92:2022 Kolefnisjöfnun- Kröfur með leiðbeiningum

Staðlaráð og Loftslagsráð áttu gott samstarf um rekstur vinnustofu um stöðu kolefnisjöfnunar á Íslandi eftir að hagsmunaaðilar á íslenskum markaði kölluðu eftir því að komið væri á sammæli um kerfi í kringum kolefnisjöfnun þar sem ekki þótti með öllu sannað að yfirlýsingar um kolefnisjöfnun fyrirtækja á markaði væru staðfestar og raunverulegar. Þar kom einnig fram að skilgreining kolefnisjöfnunar, í núverandi lögum, væri óljós og þjónaði ekki tilgangi sínum. Í framhaldi var stofnuð tækninefnd sem hafði það hlutverk að veita fyrirtækjum og samtökum sem vilja gefa út vottaðar kolefniseiningar, alþjóðlega viðurkennd verkfæri og traustan ramma til að vinna innan, í þeim tilgangi að uppfylla kröfur þegar kemur að kolefnisjöfnun. Vinnu tækninefndarinnar lauk 2022 með útgáfu tækniforskriftar um kolefnisjöfnun; ÍST 92:2022 Kolefnisjöfnun: Kröfur með leiðbeiningum. Tækniforskriftin hefur hlotið alþjóðlega athygli annarra staðlasamtaka og hjá ISO. Um var að ræða brautryðjendastarf á sviði stöðlunar á yfirlýsingum um kolefnisjöfnun og að því verkefni komu ríflega 40 sérfræðingar frá fyrirtækjum, samtökum og ríkisstofnunum hér á landi.

Fagstaðlaráð í umhverfis- og loftslagsmálum

Á haustmánuðum 2023 var Fagstaðlaráð í umhverfis og loftslagsmálum stofnað (hér eftir FUM). Tilgangur ráðsins er að vinna að stöðlunarverkefnum um umhverfis- og loftslagsmál.

Ráðsins bíða fjölmörg verkefni sem öll varða áriðandi erindi við samfélagið, þátttöku í starfi með bestu sérfræðingum á sviðinu, greiningu á forgangsverkefnum hér heima og aðgerðum sem miða að því að gera betur. Stofnaðilarnir tóku margir þátt í að gefa út ÍST 92:2022.

Nú þegar hefur fyrsta stöðlunarverkefnið verið stofnað með vinnustofu um sjálfbæra skógrækt í samvinnu og samráði við Land og skóga.

Staðlar eru verðmæt verkfæri sem auka árangur, einfalda eftirlit og auðvelda gerð löggjafar

Staðlar eru búnir til eftir gagnsæju, formföstu og lýðræðislegu ferli af bestu sérfræðingum greinarinnar í tækninefndum sem stýrt er af staðlasamtökum. Þeir innihalda því sammæli þeirra um bestu leiðir til að ná tilteknum árangri. Notkun þeirra jafngildir því að fá sérfræðingahóp til að aðstoða sig við að ná þeim árangri sem stefnt er að.

Nú þegar eru til tugir staðla sem hentað gætu til ítarlegrar og traustrar reglusetningar um loftslagsmál á Íslandi.

Þegar löggjafi vísar til staðla í regluverkinu er ekki einungis verið að auðvelda þeim sem uppfylla þurfa kröfur að hlíta löggjöfinni heldur verður um leið til verðmætt verkfæri til eftirlits. Ef tekin er einföld samlíking þá er neytendavernd í Evrópu vörðuð stöðlum. Aðili sem ætlar að framleiða byggingarvöru þarf að framleiða hana eftir kröfum laganna. Hann getur notað staðla til að auðvelda sér hlítu við þær kröfur og ef hann gerir það og sýnir fram á það með nánar tilgreindum leiðum, telst hann hafa uppfyllt kröfurnar. Hann má nota aðrar aðferðir en ber þá sönnunarbyrði fyrir því. Opinber markaðsgæsla byggir á sömu stöðlum og er í raun oft ekki annað en að gæta að CE merki sem festa má á vöruna eftir að staðfesting fæst frá óháðum þriðja aðila um að varan standist kröfur um framleiðslu og prófanir. Með þeim hætti er einsleitni innri markaðar ESB tryggð. EES samningurinn tryggir svo að Ísland á aðild að þeim markaði líka.

Þannig er eftirlit með hlítu einfaldað verulega og þarf ekki að vera íþyngjandi, hvorki fyrir stjórnvaldið eða þann sem kröfurnar eiga við, enda allar leikreglur ítarlegar, skýrar og alþjóðlega viðurkenndar. Tilvísun til staðla er einnig auðveld leið fyrir löggjafann til að segja til um tæknilegar kröfur og regluverkið verður allt einfaldara að gerð og umfangi. Staðlaráð mælir þó alltaf með því að samráð sé haft við ráðið um slíkar tilvísanir, svo staðfesta megi hlutaðeigandi staðla sem íslenska og til að þær megi samræma og samhæfa enda hafa mismunandi gerðir tilvísana ólík réttaráhrif.

Kópavogi 11. júlí 2024

Helga Sigrún Harðardóttir

framkvæmdastjóri Staðlaráðs

Viðauki

Tækninefndin [ISO/TC 207](#) er samsett úr sex vinnuhópum

Subcommittee	Subcommittee Title	Published standards	Standards under development
ISO/TC 207/SC 1	Environmental management systems	13	5
ISO/TC 207/SC 2	Environmental auditing and related practices	3	3
ISO/TC 207/SC 3	Environmental labelling	8	3
ISO/TC 207/SC 4	Environmental performance evaluation	9	1
ISO/TC 207/SC 5	Life cycle assessment	16	5
ISO/TC 207/SC 7	Greenhouse gas and climate change management and related activities	17	6

Á vegum vinnuhópanna er unnið að stöðlun á tilteknum sérsviðum. Afrakstur þeirrar vinnu ætti að geta nýst vel bæði við frumvarpsgerðina sem slíka og sem tilvísanir í lagatexta til að segja til um tæknilegar útfærslur, kröfur og hlítni.

SC 1 Environmental management systems

Númer	Heiti
ISO 14001:2015	Environmental management systems — Requirements with guidance for use
ISO 14001:2015/Amd 1:2024	Environmental management systems — Requirements with guidance for use — Amendment 1: Climate action changes
ISO 14002-1:2019	Environmental management systems — Guidelines for using ISO 14001 to address environmental aspects and conditions within an environmental topic area — Part 1: General
ISO 14002-2:2023	Environmental management systems — Guidelines for using ISO 14001 to address environmental aspects and conditions within an environmental topic area — Part 2: Water
ISO 14004:2016	Environmental management systems — General guidelines on implementation
ISO 14005:2019	Environmental management systems — Guidelines for a flexible approach to phased implementation
ISO 14006:2020	Environmental management systems — Guidelines for incorporating ecodesign

ISO 14007:2019	Environmental management — Guidelines for determining environmental costs and benefits
ISO 14008:2019	Monetary valuation of environmental impacts and related environmental aspects
ISO 14009:2020	Environmental management systems — Guidelines for incorporating material circulation in design and development
ISO 14051:2011	Environmental management — Material flow cost accounting — General framework
ISO 14052:2017	Environmental management — Material flow cost accounting — Guidance for practical implementation in a supply chain
ISO 14053:2021	Environmental management — Material flow cost accounting — Guidance for phased implementation in organizations

Til viðbótar er SC 1 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

ISO 14001:2015/CD Amd 2	Environmental management systems — Requirements with guidance for use — Amendment 2
ISO/CD 14002-3	Environmental management systems — Guidelines for using ISO 14001 to address environmental aspects and conditions within an environmental topic area — Part 3: Climate
ISO/AWI 14002-4	Environmental management systems — Guidelines for using ISO 14001 to address environmental aspects and conditions within an environmental topic area — Part 4: Part 4: Resources and waste
ISO/CD 14054	Natural Capital Accounting for Organizations — Principles, requirements and guidelines
IEC/DIS 82474-1	Material declaration — Part 1: General requirements

SC 2 Environmental auditing and related practices

Númer	Heiti
ISO 14015:2022	Environmental management — Guidelines for environmental due diligence assessment
ISO 14016:2020	Environmental management — Guidelines on the assurance of environmental reports
ISO 14017:2022	Environmental management — Requirements with guidance for verification and validation of water statements

Til viðbótar er SC 2 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

Númer	Heiti
ISO/CD 14019-1	Validation and verification of sustainability information — Part 1: General principles and requirements

ISO/CD 14019-2	Validation and verification of sustainability information — Part 2: Verification process
ISO/CD 14019-4	Validation and verification of sustainability information — Part 4: Requirements for bodies providing validation and verification

SC 3 Environmental labelling

Númer	Heiti
ISO 14020:2022	Environmental statements and programmes for products — Principles and general requirements
ISO 14021:2016	Environmental labels and declarations — Self-declared environmental claims (Type II environmental labelling)
ISO 14021:2016/Amd 1:2021	Environmental labels and declarations — Self-declared environmental claims (Type II environmental labelling) — Amendment 1: Carbon footprint, carbon neutral
ISO 14024:2018	Environmental labels and declarations — Type I environmental labelling — Principles and procedures
ISO 14025:2006	Environmental labels and declarations — Type III environmental declarations — Principles and procedures
ISO 14026:2017	Environmental labels and declarations — Principles, requirements and guidelines for communication of footprint information
ISO/TS 14027:2017	Environmental labels and declarations — Development of product category rules
ISO/TS 14029:2022	Environmental statements and programmes for products — Mutual recognition of environmental product declarations (EPDs) and footprint communication programmes

Til viðbótar er SC 3 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

Númer	Heiti
ISO/CD 14021	Environmental statements and programmes for products — Self-declared claims
ISO/CD 14024	Environmental statements and programmes for products — Ecolabels
ISO/CD 14025	Environmental statement and programmes for products — Environmental product declarations

SC 4 Environmental performance evaluation

Númer	Heiti
ISO 14030-1:2021	Environmental performance evaluation — Green debt instruments — Part 1: Process for green bonds
ISO 14030-2:2021	Environmental performance evaluation — Green debt instruments — Part 2: Process for green loans
ISO 14030-3:2022	Environmental performance evaluation — Green debt instruments — Part 3: Taxonomy
ISO 14030-4:2021	Environmental performance evaluation — Green debt instruments — Part 4: Verification programme requirements
ISO 14031:2021	Environmental management — Environmental performance evaluation — Guidelines
ISO 14033:2019	Environmental management — Quantitative environmental information — Guidelines and examples
ISO 14034:2016	Environmental management — Environmental technology verification (ETV)
ISO 14063:2020	Environmental management — Environmental communication — Guidelines and examples
ISO 14100:2022	Guidance on environmental criteria for projects, assets and activities to support the development of green finance

Til viðbótar er SC 4 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

Númer	Heiti
ISO/AWI 14035	Environmental technology verification — ETV — Guidance to implement ISO 14034

SC 5 Life cycle assessment

Númer	Heiti
ISO 14040:2006	Environmental management — Life cycle assessment — Principles and framework
ISO 14040:2006/Amd 1:2020	Environmental management — Life cycle assessment — Principles and framework — Amendment 1
ISO 14044:2006	Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidelines
ISO 14044:2006/Amd 1:2017	Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidelines — Amendment 1

ISO 14044:2006/Amd 2:2020	Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidelines — Amendment 2
ISO 14045:2012	Environmental management — Eco-efficiency assessment of product systems — Principles, requirements and guidelines
ISO 14046:2014	Environmental management — Water footprint — Principles, requirements and guidelines
ISO/TR 14047:2012	Environmental management — Life cycle assessment — Illustrative examples on how to apply ISO 14044 to impact assessment situations
ISO/TS 14048:2002	Environmental management — Life cycle assessment — Data documentation format
ISO/TR 14049:2012	Environmental management — Life cycle assessment — Illustrative examples on how to apply ISO 14044 to goal and scope definition and inventory analysis
ISO 14055-1:2017	Environmental management — Guidelines for establishing good practices for combatting land degradation and desertification — Part 1: Good practices framework
ISO/TR 14055-2:2022	Environmental management — Guidelines for establishing good practices for combatting land degradation and desertification — Part 2: Regional case studies
ISO/TS 14071:2014	Environmental management — Life cycle assessment — Critical review processes and reviewer competencies: Additional requirements and guidelines to ISO 14044:2006
ISO/TS 14072:2014	Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidelines for organizational life cycle assessment
ISO/TR 14073:2017	Environmental management — Water footprint — Illustrative examples on how to apply ISO 14046
ISO/TS 14074:2022	Environmental management — Life cycle assessment — Principles, requirements and guidelines for normalization, weighting and interpretation

Til viðbótar er SC 5 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

Númer	Heiti
ISO/FDIS 14071	Environmental management — Life cycle assessment — Critical review processes and reviewer competencies
ISO/FDIS 14072	Environmental management — Life cycle assessment — Requirements and guidance for organizational life cycle assessment
ISO/FDIS 14075	Environmental management — Principles and framework for social life cycle assessment

ISO/CD TS 14076	Eco-Technoeconomic Analyses: Principles, requirements and guidelines
ISO/FDIS 59014	Environmental management and circular economy — Sustainability and traceability of the recovery of secondary materials — Principles, requirements and guidance

SC 7

Númer	Heiti
ISO 14064-1:2018	Greenhouse gases — Part 1: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals
ISO 14064-2:2019	Greenhouse gases — Part 2: Specification with guidance at the project level for quantification, monitoring and reporting of greenhouse gas emission reductions or removal enhancements
ISO 14064-3:2019	Greenhouse gases — Part 3: Specification with guidance for the verification and validation of greenhouse gas statements
ISO 14065:2020	General principles and requirements for bodies validating and verifying environmental information
ISO 14066:2023	Environmental information — Competence requirements for teams validating and verifying environmental information
ISO 14067:2018	Greenhouse gases — Carbon footprint of products — Requirements and guidelines for quantification
ISO 14068-1:2023	Climate change management — Transition to net zero — Part 1: Carbon neutrality
ISO/TR 14069:2013	Greenhouse gases — Quantification and reporting of greenhouse gas emissions for organizations — Guidance for the application of ISO 14064-1
ISO 14080:2018	Greenhouse gas management and related activities — Framework and principles for methodologies on climate actions
ISO 14083:2023	Greenhouse gases — Quantification and reporting of greenhouse gas emissions arising from transport chain operations
ISO 14090:2019	Adaptation to climate change — Principles, requirements and guidelines
ISO 14091:2021	Adaptation to climate change — Guidelines on vulnerability, impacts and risk assessment
ISO/TS 14092:2020	Adaptation to climate change — Requirements and guidance on adaptation planning for local governments and communities
ISO 14093:2022	Mechanism for financing local adaptation to climate change — Performance-based climate resilience grants — Requirements and guidelines
ISO 14097:2021	Greenhouse gas management and related activities — Framework including principles and requirements for assessing and reporting investments and financing activities related to climate change

ISO 19694-1:2021	Stationary source emissions — Determination of greenhouse gas emissions in energy-intensive industries — Part 1: General aspects
------------------	--

Til viðbótar er ISO/TC 207/SC 7 með í vinnslu, þróun eða endurskoðun eftirfarandi staðla:

Númer	Heiti (drög)
IWA 42:2022	Net zero guidelines
ISO/AWI 14060	Net Zero Aligned Organizations
ISO 14064-1:2018/DAmD 1	Greenhouse gases — Part 1: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals — Amendment 1
ISO/CD TS 14064-4	Greenhouse gases — Part 4: Quantification and reporting of greenhouse gas emissions for organizations — Guidance for the application of ISO 14064-1
ISO/WD 14064-5.2	Greenhouse gas management — Part 5: Guidelines for the use of remote methods in conducting verification and validation greenhouse gas statements
ISO/AWI 14070	Greenhouse Gas (GHG) Emission Measurements in Urban Environments — Part 1: GHG Concentration Measurements in Urban Atmospheres with Surface-Based Observing Networks
ISO/AWI TR 14082	Radiative forcing management— Guidance for the quantification and reporting of radiative forcing-based climate footprints and mitigation efforts